

Månadsbrev i maj 2021 från Håkan Jaldung, ordförande i Heidenstamsällskapet

Vad gör egentligen en ordförande i ett litterärt sällskap? Det är en berättigad fråga. Utan att tidigare ha varit styrelseledamot i vårt sällskap, och därmed utan kunskap och erfarenhet av både omfattning och inriktning av sällskapets verksamhet och styrelsearbete, valdes jag vid årsmötet 2016 till ordförande.

Med sällskapets stadgar i handen, Heidenstams böcker i bokhyllan och med skattmästarfunktionen i säkra händer har det gått att tillsammans med erfarna ledamöter och suppleanter i styrelsen få till ett något så när fungerande styrelsearbete även under tider med pandemi.

Medlemmar, ordföranden, styrelseledamöter och suppleanter, alla är vi olika och vårt intresse för Heidenstams person och verk varierar och har olika inriktning. Kanske bör vi nu fundera något över hur förhållandena var för de tidigare ordförandena Maria Waxegård, Anna Lena Höglund och Elizabeth Wrangsjö och kanske få ta del av förutsättningarna för dåvarande styrelser. Onekligen är det lockande att ordna ett styrelsemöte och bjuda in tidigare ordföranden och styrelseledamöter för erfarenhetsutbyte och samråd kring Heidenstamsällskapets och styrelsens verksamhet under de senaste 25–30 åren. Ett sådant möte skulle dock, naturligtvis, främst ske för att samtala om sällskapets framtida roll i berättelsen om den märklige mannen och författaren som var Verner von Heidenstam. Vi får se om en sådan aktivitet blir av för *"allt har sin tid, allt som sker under himlen har sin stund"*. Kanske till hösten?

Vanligtvis tillkommer det andra styrelseuppgifter utöver det löpande, praktiska styrelsearbetet med ekonomi- och medlemsadministration, kallelser, protokoll, årsmöte, förslag till stadgeändringar, hemsidan, medlemsbrev, artiklar, programarbete och samråd. Här några exempel på uppgifter under den senaste månaden.

-SVT:s litteraturprogram Babel frågade sällskapet efter brev, dokument med mera kring Heidenstams och Gustav Frödings närmare bekantskap. Babel höll på med ett inslag om Frödings dikt *En morgondröm*. Heidenstam har en biroll i dramatiken. Babel var intresserade av allt material, främst bildmaterial men även brev om sådana finns, som rör just relationen mellan de båda författarna. Frågeställaren hänvisades vidare till Stiftsbiblioteket i i Linköping där Övralidsamlingen finns förvarad. Programinslaget om Fröding sändes i Babel den 25 april. Heidenstam nämndes och några i sammanhanget traditionella "badpojksbilder" visades på Fröding, Heidenstam och Albert Engström.

-En brevskrivare från Stockholm undrade var Heidenstams berättelse "Den odugliga lerklumpen" på svenska kunde finnas. Den danska versionen, "Den gavnløse lerklump", trycktes i julbladet *Julrosor*, som utgavs i Stockholm 1892. Brevskrivaren informerades om att en inbunden årgång av *Julrosor* på svenska ingår i *Svensk samling 1930–1955*. Den återfinns i Specialläsesalen i Kungl. Biblioteket.

-Under april har en skriftväxling fortsatt med den grekiske professorn Panos Karagiorgos. Han skriver en biografi över den grekiske poeten Costis Palamas. Karagiorgos har tidigare ställt frågor kring Heidenstam och Palamas. Bakgrunden är följande: Heidenstam föreslog, som en tidigare Nobelpristagare, att Palamas skulle tilldelas Nobelpriset i litteratur. Nu undrade Karagiorgos vilka böcker av Palamas som finns på Övralid.

Efter samråd med föreståndaren Per-Gunnar Andersson besöktes Övralid av f ordföranden respektive styrelseledamoten i Heidenstamsällskapet, båda tillika guider på Övralid, Elizabeth Wrangsjö och Lars Åkerström, för att göra en närmare undersökning. Elisabeth och Lars konstaterade att böckerna av

Palamas inte finns i biblioteket utan förvaras i ett källarförråd med böcker som var avsedda för senare inbindning. Nedan angivna fem böcker/skrifter av Palamas finns på Övralid: Udv. dikter på italienska, Pisa Anno XII, Les douze paroles du Tzigane, Paris 1931, Les douze paroles du Tzigane, Athènes 1933, A mans death, Athen 1934 och La flute du roi, Paris 1934. Karagiorgos uppskattade mycket att få svar på hur det förhöll sig med Palamas' böcker på Övralid. Ingen av böckerna är dock försedd med dedikation vilket Karagiorgos har hoppats på.

Svar på några andra frågor från Karagiorgos förbereds. Han frågar bl.a. om det finns någon dokumentation som visar på om Heidenstam och Palamas personligen träffades vid något tillfälle i Grekland eller annat land. Hittills har inte någon information påträffats som indikerar att de träffades vid Heidenstams tidiga besök i Grekland. Ett sammanträffande kan naturligtvis ha skett under senare tid till exempel i Italien. De beslutade restriktionerna lägger för tillfället hinder i vägen för mer ingående undersökningar i bibliotek och i arkiv.

Åren 1928, 1930 och 1935 föreslog Heidenstam att Palamas skulle tilldelas Nobelpriset. Palamas skrev på nygrekiska och det var ett språk som uppenbarligen vållade akademien bekymmer. Nobelkommittén skrev år 1928 att det fanns en tveksamhet hos flertalet i kommittén om Palamas poetiska betydelse. År 1929 förelåg ett särskilt utlåtande från en förtrogen bedömare vilket hade saknats tidigare. Utlåtandet lämnade inget tvivel om den stora betydelsen av Palamas' språkligt nyskapande verksamhet och inte heller om landsmännens erkännande av hans rang som deras förnämsta samtida poet. Trots utlåtandet övervann Nobelkommittén inte sin tveksamhet.

År 1935 var sista året som Heidenstam nominerade Palamas. Nobelkommittén förklarade det året att den med de föreliggande tolkningarna av Palamas diktning inte hade övertygats om att Palamas diktning hade ett så högt poetiskt värde som beundrarna i hemlandet och även på andra håll tillerkänt den. Något nytt verk av Palamas förelåg heller inte i översättning.

Palamas och Heidenstam var båda födda år 1859. Palamas avled 1943 och hade under åren 1926–1940 nominerats 14 gånger och var en stark kandidat. Heidenstam nominerades åren 1909, 1911, 1912, 1913 och 1915 och fick Nobelpriset 1916.

Som tidigare pristagare var Heidenstam en flitig förslagsställare till akademien, faktiskt den flitigaste. Han lämnade förslag på tre blivande pristagare: Carl Spitteler, Henri Bergson och Frans Eemil Sillanpää.

Du kan läsa om Heidenstams förslag till Nobelpriset och Nobelkommitténs utlåtanden i *"Nobelpriset i litteratur. Nomineringar och utlåtanden 1901–1950. Utg. av Bo Svensén. I: 1901–1920. II: 1921–1950"*. Stockholm 2001, Svenska Akademien (distr.: Norstedts).

De båda böckerna kan läsas på Internet. De är utomordentlig litteraturhistoria. Klicka på följande länk och klicka sedan på den del av böckerna som du önskar läsa:

<https://www.svenskaakademien.se/nobelpriset/nedladdningsbara-bocker-om-nobelpriset-i-litteratur>

Snart är det den 5 juni då en vandring i Heidenstams fotspår planeras att genomföras i Aspa/Olshammar. Planera för deltagande i vandringen och besök vår hemsida för mer detaljerad information. Ytterligare information kommer att skickas ut med postbrev till medlemmar som saknar e-postadress.

Avslutar med att konstatera att det är maj månad, det är vår och att vi kan njuta av de synbara förändringarna i naturen. Tiden som Heidenstam kallade *"När kastanjerna blommade"* står för dörren. Den tiden har vi längtat efter i år.